

De vermolmdde democratie: deel 1

De politiek, zoals die thans in Nederland en in de meeste Westerse landen bedreven wordt, zou ik willen omschrijven als oude politiek. Het is een vorm van politiek waar het korte termijn denken en het winnen van stemmen voortdurend centraal staan en waar de politici zichzelf voortdurend centraal stellen. In de oude politiek is de burger een instrument in handen van de politici. Kijkt u maar eens hoe actief de huidige politicus de burger opzoekt als er verkiezingen aankomen. Ze zijn dan niet bij de burger weg te slaan. Daarna zie je ze niet meer.

Het was Joop den Uyl die al in de jaren 70 van de vorige eeuw zei, toen het ging over de verschillen tussen de politieke partijen en toen het ging over links en rechts en over socialisme en liberalisme, dat de verschillen tussen de verschillende politieke stromingen heel gering aan het worden zijn. Sinds deze uitspraak heeft de maatschappij zich op een zodanige manier ontwikkeld dat de toen al kleine verschillen alleen nog maar kleiner geworden zijn.

Het is steeds moeilijker geworden voor de klassieke, politieke partijen om zich te onderscheiden van elkaar. Dit heeft er in de huidige, oude politiek toe geleid dat de politici de kleine verschillen gingen opblazen om toch nog enigszins onderscheidend te zijn naar de andere partijen toe en om herkenbaar te blijven voor het volk. Dit leidt dan tot het innemen van absurde standpunten en elkaar proberen te vangen op futiliteiten.

In de oude politiek heeft steeds het partijbelang voorop gestaan. Alles wordt ondergeschikt gemaakt aan het partijbelang. De partij is heilig en de andere partijen zijn de vijanden. Uit deze tijd stamt ook de term “partijmores”: je diende je strikt aan de partijregels te houden. Je vraagt je echter af waar de burger was bij dit dogmatisme. De burger is volledig ondergeschikt gemaakt aan de dogmatische uitgangspunten en de partijdiscipline. Als de verkiezingen voorbij zijn, is het niet belangrijk meer wat de burger denkt: alles moet immers passen binnen de door de partij aangegeven kaders. Daarmee legitimeren de partijen zich voor het niet meer met de burgers te hoeven communiceren. Het partijbeleid is vastgesteld en daarmee is helder wat de burger denkt. Naar zijn mening hoeft dus niet meer gevraagd te worden. De burger is weer voor 4 jaar “kaltgesteld”.

In tegenstelling tot vroeger ervaart de moderne burger de sturings-structuur niet meer als vanzelf sprekend van hemzelf. Dit is ook niet zo verwonderlijk want de sturingsstructuur ligt nu feitelijk buiten de burgers zelf. Hiermee werd de kiem gelegd voor wat later “vervreemding” is gaan heten. M.i. kan de opkomst op dit moment van allerlei leefbaarheids- en lokale partijen hieruit verklaard worden.

De Westerse democratie bestaat al enkele eeuwen. In het Westen denken wij dat onze democratie de beste manier is om een land te besturen. Wij hebben al gauw kritiek op andere staatsmodellen, zoals die van de Russen en Chinezen. Nu China een normaal functionerend land geworden is en opgenomen is in de wereldorde, ontkomen we er in het Westen niet aan om het Chinese bestuursmodel serieus te nemen en aan een nader onderzoek te onderwerpen.

Wij hebben makkelijker kritiek op andere bestuursmodellen dan dat wij kritisch kijken naar ons eigen democratisch bestuursmodel. Tegen de democratie zoals die er op papier uitziet, theoretisch dus, kan men niet zoveel bezwaar hebben, denk ik. De manier waarop democratie vorm krijgt in de praktijk, roept wel de nodige vragen op. In de praktijk van alledag wijkt de democratie steeds meer af van wat het eigenlijk is: besturing door het volk. Na elke verkiezing, of dit nu lokaal is of provinciaal of landelijk, legt het volk de besturing van resp.

de gemeente, de provincie en het land, in handen van enkele mensen, politici genoemd. Als volk heb je 4 jaar lang niets meer te zeggen. Dat is wel vreemd. De besturing in handen leggen van politici, heeft soms onaangename gevolgen. Een jaar of 6 geleden berichtte De Telegraaf over een onderzoek onder het volk n.a.v. de vraag welke beroepsgroepen het minst betrouwbaar zijn. Dat bleken autoverkopers en politici te zijn. Corruptie onder politici komt ook voor binnen het democratisch besturingsmodel. Op dit moment berichten de media wekelijks over corruptie onder politici in Spanje. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat burgers, journalisten en wetenschappers steeds meer gaan twijfelen aan de wijze waarop de democratie in de Westerse wereld vorm heeft gekregen. In meerdere landen discussieert men daar thans over. Juist dezer dagen werd bekend dat in Nederland het aantal burgers dat lid is van een politieke partij nog nooit zo laag geweest is. Hans Wansink van De Volkskrant wijdde er onlangs een column aan onder de kop: “Leegloop partijen” 10.000 leden verloren de politieke partijen vorig jaar. Daarmee is het ledenaantal op een naoorlogs dieptepunt gekomen. Wansink constateert dat oude en nieuwe media het agenderen van maatschappelijke kwesties grotendeels hebben overgenomen en dat het controleren van het openbaar bestuur via de digitale kanalen goed mogelijk is. Dit is voor mij reden om aan dit thema enkele columns te wijden. Volgende week deel 2.

Henk Geene